



STORTINGET

Representantforslag 213 S

(2024–2025)

fra stortingsrepresentantene Kari Elisabeth Kaski, Kirsti Bergstø, Lars Haltbrekken, Torgeir Knag Fylkesnes, Andreas Sjalg Unneland, Ingrid Fiskaa og Freddy André Øvstegård

Dokument 8:213 S (2024–2025)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kari Elisabeth Kaski, Kirsti Bergstø, Lars Haltbrekken, Torgeir Knag Fylkesnes, Andreas Sjalg Unneland, Ingrid Fiskaa og Freddy André Øvstegård om å styrke norsk industri og gjøre den klar for en grønn tidsalder

Til Stortinget

Bakgrunn

Norge har en stolt industrihistorie. Basert på foredling av vannkraft fikk Norge reist en industri som allerede fra start var basert på fornybare energikilder. Det gir et godt utgangspunkt for å bygge Norges industrihistorie videre på veien mot nullutslippssamfunnet.

Fastlandsindustrien i Norge skaper gode og trygge jobber over hele landet, spesielt i lokalsamfunn der selsetting og ringvirkninger av denne er avhengig av hjørnesteinsbedrifter. Industrien spiller også en viktig rolle for grønn omstilling både i Norge og i andre land. Den norske fastlandsindustrien leverer varer som er viktige innsatsfaktorer i grønne verdikjeder. Særlig for europeiske land er Norge det mest aktuelle alternativet til Kina, som i dag kontrollerer store deler av disse verdikjedene.

Global geopolitisk uro setter den norske fastlandsindustrien under et sterkt press. Dette kan blant annet bidra til at viktige investeringer settes på vent eller kanselleres. Det kan på sikt føre til at industrien sakker akterut i omstillingen mot grønne løsninger og gjennom dette mister konkurransekraft. Dersom den norske fast-

landsindustrien blir stående på stedet hvil, vil den bli utkonkurrert i en verden som beveger seg mot grønne løsninger.

Norske myndigheter må møte dette ved å holde fast ved ambisjoner om klimaomstilling og levere på ambisjoner med tydeligere signaler og konkret handling. Staten må peke ut retningen, øke ambisjonene og sikre tempo i gjennomføringen av vår største omstilling noseninne.

Regjeringen har nylig fremmet en industrimelding for Stortinget. Dessverre inkluderer ikke meldingen en tilstrekkelig styrking og konkretisering av virkemiddelbruken som er nødvendig for å sette fart på klimaomstilling i industrien.

Klimaomstilling i industrien er ikke en utgiftspost for staten, det er en investering i den fremtiden vi vil ha. Selv om takten er langt bak det som trengs, vinner de grønne løsningene stadig mer terreng internasjonalt, og samfunnet beveger seg i retning av en grønnere verden. Det betyr at det i årene som kommer, vil bli kostbart å fortsette å forurensse. Da vil de grønne løsningene gi avkastning for både staten og private aktører. På veien dit er det behov for å investere store midler i utslippsreduksjoner i overgangsperioden før markedene fungerer som de skal. Staten må være med i denne fasen.

Dersom Norge skal beholde konkurransekraft og en sterk industriell sektor på vei inn i nullutslippssamfunnet, er det ikke tilstrekkelig at norsk industri er basert på fornybare energikilder. Den største andelen av utslipp fra prosessindustrien er prosessrelaterte utslipp som krever at industriaktørene tar i bruk teknologiske løsninger for å kutte utslippene, for eksempel karbonfangst og -lagring.

Den norske fastlandsindustrien står for om lag en tredjedel av utslippene i Norge. Utslippene kommer fra

rett under 40 industrianlegg, og ved de fleste anlegg jobbes det med løsninger. Tilgang på kraft er en helt sentral forutsetning for utslippskutt som det må jobbes med parallelt. Stanser en utslippskutt i industrien på grunn av manglende kraft, vil det i praksis innebære å gi opp de norske klimamålene.

Industrien har allerede gjennomført, eller planlegger å gjennomføre, de rimeligste tiltakene. For de utslippskuttene som nå må gjennomføres, er teknologien ofte kjent, men kostnadene ved å ta i bruk teknologien er ofte for høye til at investeringsbeslutninger fattes.

Industrien i Norge er del av EUs kvotemarked. EUs kvotetak går mot null i 2040. Det betyr at dersom ikke reglene endres, vil det ikke være kvoter som norsk industri kan kjøpe, og industrien må være utslippsfri innen 2040. Dersom det er kvoter igjen, vil de trolig være svært dyre. Erfaringen så langt er at EUs kvotemarked likevel ikke er et tilstrekkelig virkemiddel til å omstille industrien, og at det er nødvendig med nasjonale virkemidler i tillegg til kvotemarkedet. Både EU og de fleste EU-land har derfor andre virkemidler på plass for å omstille industrien i tillegg til EUs kvotemarked.

Det er viktig å sørge for at en grønn omstilling også blir en rettferdig omstilling. Det betyr at når fellesskapet bidrar til verdiskaping, må gevinsten også deles i fellesskap. Grønn industri kan ikke bygges på sosial dumping, løsarbeid fra bemanningsselskaper eller økt privat maktkonsentrasjon hos et fåtall eiere. Derfor må partsamarbeidet ha en nøkkelrolle i klimaomstilling av industrien. Norsk Industri og Fellesforbundet ble i 2024 enige om en kompetansereform i industrien. Skal en oppnå en nullutslippsindustri i Norge, må det legges til rette for livslang læring og sikres god fagkunnskap hos norske arbeidstakere. For å sikre dette er det nødvendig å innføre en statlig omstillingsstøtteordning.

Det bør være åpenhet om bedrifters arbeid med klimaomstilling. Fra og med 1. november 2024 trådte loven i kraft som påla større noterte foretak å rapportere på bærekraft og klimagassutslipp og lage en omstillingsplan i tråd med 1,5-gradersmålet (lov om endringer i regnskapsloven mv. (bærekraftsrapportering)). Selskaper med statlig eierskap bør ha tilsvarende krav.

Verdikjede for karbonfangst og -lagring

I prosessindustrien er det i hovedsak karbonfangst og -lagring (CCS) som må tas i bruk for å kutte utslipp. Tiltakene vil bli mer lønnsomme når kostnaden ved å slippe ut CO₂ øker, men i noen år fremover vil det være billigere å slippe ut CO₂ enn å fange CO₂. I denne mellomperioden vil det være behov for at staten bidrar med støtte for at investeringsbeslutninger skal bli tatt. Etter som det vil kreve store enkeltinvesteringer fra private aktører og det tar tid å iverksette klimaprojekter i industrien, er de private aktørene avhengige av at det er

forutsigbart hvor mye staten vil stille opp med fremover i tid.

Norge ledet lenge an i utviklingen av CCS, men nå har Danmark passert oss. Mens Norge ofte har nølt, har Danmark utnyttet det grunnlaget Norge har lagt, og satt klare mål som sikrer rask og effektiv gjennomføring av tiltak. Danmark har lagt til rette for nødvendig infrastruktur for transport og lagring, bidratt med statlig finansiering og bygget opp industriklynger som sikrer at areal og energi utnyttes på en effektiv måte.

Det er behov for at staten koordinerer transport- og lagringstjenester for CO₂, enten gjennom statlig eierskap eller anskaffelse av tjenester. I dag er det lite infrastruktur i Norge for transport og lagring av CO₂, og manglende koordinering mellom ulike ledd i verdikjeden er i dag en flaskehals som gjør det svært krevende å utvikle CO₂-fangstprosjekter i industri- og avfallssektoren. Det skyldes at mange CCS-prosjekter er på ulike stadier, og hver for seg fanger de for små volum av CO₂ til å forhandle seg til lagerlokasjon i det norske CO₂-lageret, Northern Lights. Bruk av store skip som samler opp CO₂ fra flere utslippspunkter, en såkalt «melkerute», kan være en kostnadseffektiv løsning, spesielt for mindre punktutslipp langs kysten av Norge.

To rapporter fra Oslo Economics viser til dette som en sentral problemstilling og påpeker at støttebehovet til CO₂-fangstprosjekter blir lavere dersom staten tar ansvar for å koordinere arbeidet med transport og lagring av CO₂. Transport- og lagringskostnadene knyttet til et fangstprosjekt utgjør om lag 10 prosent av kostnadene. Det vil si at dersom man får på plass statlig koordinering av dette leddet, vil det gi lavere kostnader og derfor mindre behov for støtte til fangstprosjekter gjennom karbondifferansekontrakter. Siva og Gassnova arbeider i dag med å legge frem en plan for utvikling av regionale industriklynger med fellesløsninger for fangst, transport og lagring av CO₂. Dette arbeidet bør få høy prioritet.

Et marked for sirkulære løsninger og nullutslippsprodukter

Det er nødvendig å legge til rette for en mer sirkulær industri. I dag går altfor mange ressurser til spille fordi industrien ikke er sirkulær nok. Mye energi går tapt i form av spillvarme fordi industriaktører ikke får brukt eller delt all den energien (i form av varme) de produserer. Det tekniske potensialet for sparing av spillvarme i industrien anslås å være ca. 20 TWh, hvorav halvparten er spillvarme fra ferro- og aluminiumsindustrien. Man bør sikre at heller ikke grønn industri bidrar til store naturinngrep eller lokal forurensning, men at industrien gjenbruker, gjenvinner og utnytter ressurser mest mulig effektivt.

Det viktigste er å samlokalisere industri og stille krav til utnyttelse av spillvarme. Virkemiddelapparatet bør bidra til mer samlokalisering av industri. Det må også gjøres mye mer for å gjenvinne materialer, som er et godt alternativ til å grave opp sjeldne metaller fra havbunnen. Dagens virkemidler rettet mot sirkulærøkonomi er i liten grad rettet mot industrien, på tross av at behovet for resirkulering og ombruk er særlig stort her. For eksempel har regjeringen etablert et samfunnsoppdrag for sirkulærøkonomi som ikke inkluderer industrien.

Det må skapes et marked for nullutslippsløsninger i Norge, slik at løsninger som industrien utvikler, også blir tatt i bruk. Bygg- og anleggssektoren må i større grad rette innsatsen mot å redusere utslipp fra egen materialbruk, slik at de går til innkjøp av sement og betong med lave utslipp. Dagens regelverk for offentlige anskaffelser veker miljø med 30 prosent, men dette har vist seg å ikke gi tydelige nok signaler til at større offentlige anskaffelser støtter opp under grønne løsninger.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

1. Stortinget ber regjeringen definere en ambisjon om at det kommende støtteprogrammet for å kutte utslipp og oppnå negative CO₂-utslipp innen industri og avfallshåndtering skal bidra til å kutte 4 mill. tonn CO₂ innen 2035.
2. Stortinget ber regjeringen styrke Climit, det nasjonale programmet for forskning, utvikling og demonstrasjon av teknologi for CO₂-håndtering, i forslag til statsbudsjett for 2026.
3. Stortinget ber regjeringen stille krav om at alle virksomheter hvor staten er deleier, og hvor virksomheten ikke allerede omfattes av krav gjennom EUs direktiv om bærekraftsrapportering, skal legge frem en omstillingsplan som sikrer at deres virksomhet er i tråd med 1,5-gradersmålet.
4. Stortinget ber regjeringen innføre krav om et tak for utslipp fra sement og stål i offentlige bygg- og anleggsprosjekter for å skape et marked med betalingsvilje for industriprodukter produsert med lave eller ingen utslipp.
5. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om krav til CO₂-håndtering ved avfallsforbrenning, hvor andelen skal trappes opp mot null utslipp i 2035.
6. Stortinget ber regjeringen legge frem forslag i statsbudsjettet for 2026 til hvordan staten kan få eierskap til, eller koordinere anskaffelse av, transport- og lagringstjenester for å få tilstrekkelig volum til å kunne utløse norske prosjekter for fangst av CO₂ som tilsvarer minimum en halvering av utslippene fra norsk industri innen 2035, som oppfølging av vedtak nr. 90 (2024–2025), jf. Prop. 1 S (2024–2025) og Innst. 2 S (2024–2025).
7. Stortinget ber regjeringen legge frem forslag i statsbudsjettet for 2026 til krav til ombruk av materialer og bruk av spillvarme i industriprosesser for å sikre areal- og energieffektiv industriutvikling.
8. Stortinget ber regjeringen varsle utvidelse av forbud mot bruk av fossile brenslere til indirekte oppvarming i industrien til også å gjelde industri omfattet av EUs kvotesystem (kvotepliktig industri) fra 2035, i statsbudsjettet for 2026.
9. Stortinget ber regjeringen i forbindelse med statsbudsjettet for 2026 foreslå å etablere en søknadsbasert statlig omstillingsstøtte som gir arbeidstakere inntektssikring ved deltakelse i kompetanseutvikling der virksomhetene ikke dekker lønn.
10. Stortinget ber regjeringen sørge for at regjeringens samfunnsoppdrag på sirkulærøkonomien også inkluderer industri, for å legge til rette for gjenvinning av kritiske råvarer fra sekundære kilder i Norge.
11. Stortinget ber regjeringen opprette en nasjonal status for industriparken, på samme måte som for klyngeprogrammet som Innovasjon Norge i dag driver sammen med Siva og Norges forskningsråd.

10. april 2025

Kari Elisabeth Kaski

Kirsti Bergstø

Lars Haltbrekken

Torgeir Knag Fylkesnes

Andreas Sjalg Unneland

Ingrid Fiskaa

Freddy André Øvstegård

